

Didam, Meursweg ongenummerd, 2022

Archeologisch proefsleuvenonderzoek onder protocol 4003 in het plangebied Kerkwijk Fase VIII westelijke deel in Didam

Datum	16-03-2022
Onderzoeksmeldingsnummer	5160212100
projectcode	DMW2022
rapporteur	Drs. J.W. van Dalzen
Versie	1.0
Goedkeuring Senior KNA Archeoloog	Naam: Handtekening
Goedkeuring opdrachtgever	Datum: Naam: Handtekening
Goedkeuring bevoegd gezag	Datum: Naam: Handtekening
Goedkeuring deponhouder	Datum: Naam: Handtekening

Evaluatie

Administratieve gegevens

Projectnaam	Archeologisch proefsleuvenonderzoek Kerkwijk fase 8 te Didam
Provincie	Gelderland
Gemeente	Montferland
Plaats	Didam
Toponiem	Meursweg ong.
Kaartbladnummer	40E
Kadastrale gegevens	kadastrale gemeente Didam, sectie N, percelen 1051 (ged.), 1052 (ged.), 1071, 1140 (ged.), 1521, 1522, 1524 en 1587 (ged.)
x,y-coördinaten plangebied	N 206.011, 438.255 O 206.136, 438.233 Z 205.979, 438.165 W 205.927, 438.188
CMA/AMK-status	n.v.t.
Archis-monumentnummer	n.v.t.
Archis3-zaaknummer	5160212100
Status gemeentelijke Archeologische Beleidskaart	AWG categorie 3 (bekende archeologische vindplaats met attentiezone) AWV categorie 5 (hoog + afgedekt)
Oppervlakte plangebied	9.100 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	1,15 ha (11.476 m ²)
Oppervlakte proefsleuven	900 m ² + 247,5 m ² vrije ruimte (ca. 8-10% van het onderzoeksgebied) gefaseerd uit te voeren (fase 1; 2021 en fase 2; n.t.b.)
Huidig grondgebruik	braakliggend, weiland met bouwputten
Toekomstig grondgebruik	nieuwbouw van 26 woningen
Geomorfologie (extrapolatie)	3L51yc dekzandwelingen
Bodemtype	bE223 hoge bruine enkeerdgrond, lemig fijn zand
Grondwatertrap (extrapolatie)	VI GHG 40-80 cm-mv, GLG >120 cm-mv
Geologie	Bx5 Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden; dekzand

Inleiding

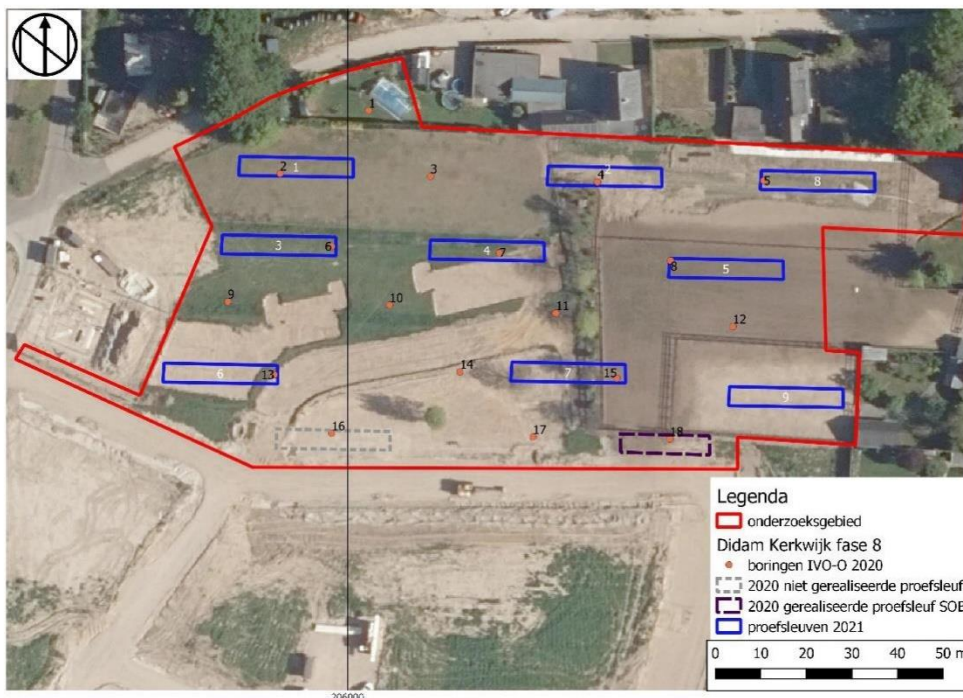
Team Archeologie van de gemeente Zutphen heeft in opdracht van Geven Wegenbouw Didam bv een archeologische proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in het plangebied Kerkwijk Fase VIII bij de Meursweg in Didam. Voor het onderzoek is een programma van eisen opgesteld.¹ Het onderzoek is uitgevoerd in verband met de geplande nieuwbouw van in totaal 26 woningen in het plangebied. Het project staat bekend als Kerkwijk fase VIII. De toekomstige verstoringsdiepte is nog niet bekend, maar zal zeker 0,8 m -mv bedragen. De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied bedraagt ca. 1,15 ha (ca. 11,476 m²). Het onderzoeksgebied zal in twee fasen ontwikkeld gaan worden waarbij de eerste fase (grofweg de helft van het totale plangebied) nu is onderzocht (zie afbeeldingen 1 en 2). De tweede fase zal in een later stadium onderzocht worden.

---

¹ Van der Kuijl en Wagner 2021: *Programma van Eisen IVO-P. Meursweg ongenummerd (Kerkwijk Fase 8) te Didam. Hamaland Advies vof, Zelhem. Vastgesteld op 23-11-2021 door mevr. A. Zonneveld van de gemeente Montferland.*

Het onderzoeksgebied ligt volgens het vigerende bestemmingsplan *Woonwijken Didam* in een zone waaraan geen dubbelbestemming met betrekking tot archeologie is toegekend. Volgens de beleidskaart Archeologie, Kaartblad 5 west, van de gemeente Montferland valt het grootste deel van het plangebied in een Archeologisch Waardevol Gebied (AWG) categorie 3, d.w.z. een bekende archeologische vindplaats met een attentiezone van 50 m rondom. Archeologisch onderzoek is hier verplicht bij plangebieden met een omvang van meer dan 100 m² en bodemingrepen die dieper gaan dan 0,3 m -mv of dieper dan de bekende versterking. Het noordoostelijke deel van het onderzoeksgebied valt in een Archeologisch Waardevol Verwachtingsgebied (AWV) categorie 5 (hoog + afgedekt). Archeologisch onderzoek is hier verplicht bij plangebieden met een omvang van meer dan 50 m² en bodemingrepen die dieper gaan dan 0,4 m -mv of dieper dan de bekende versterking. De voorgenomen plannen overschrijden alle genoemde vrijstellingsgrenzen.

Voorafgaand aan het onderzoek is door Hamaland advies een gecombineerd bureau- en booronderzoek uitgevoerd. Het bureauonderzoek heeft laten zien dat er meerdere archeologische vindplaatsen in de buurt van het plangebied gelegen zijn. Eén vindplaats grenst in het zuiden aan het plangebied. Het betreft een nederzetting uit de ijzertijd en de Romeinse tijd. Deze vindplaats lijkt (deels) te zijn begrensd tijdens de opgraving, maar omdat alleen twee kleine proefsleuven zijn aangelegd in de buurt van het huidige plangebied is het mogelijk dat de begrenzing van de vindplaats nog niet voldoende is vastgesteld. Voor de periode Laat-Paleolithicum tot en met de Vroege Middeleeuwen geldt een hoge archeologische verwachting. Door het ontbreken van bebouwing en het gebruik als bouwland geldt voor de Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd een lage archeologische verwachting. De hoge archeologische verwachting is door het karterend booronderzoek bevestigd. In het plangebied is sprake van een intacte bodemopbouw bestaande uit dekzand, waarop door plaggenbemesting een eerdlaag met een gemiddelde dikte van 0,35 m is gevormd. In het overgrote deel van de boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen uit de ijzertijd en de Romeinse tijd, waaronder scherven handgevoerd

Afbeelding 1, een afbeelding uit het Programma van eisen met het gehele plangebied en de proefsleuven daarin geprojecteerd

aardewerk en fragmenten houtskool. Gezien de verspreiding van het vondstmateriaal is sprake van tenminste twee huisplaatsen (erven). De bijbehorende sporen bevinden zich naar alle waarschijnlijkheid op de overgang van het plaggendek naar het dekzand en in de top van het dekzand.

Vanwege de aanwezigheid van een intacte bodemopbouw en de grote hoeveelheid archeologische indicatoren in de boringen, heeft Hamaland Advies geadviseerd om een proefsleuvenonderzoek te laten uitvoeren. Dit advies is door het bevoegd gezag, de gemeente Montferland, overgenomen als onderdeel van de procedure met betrekking tot de noodzakelijke wijziging van het bestemmingsplan. Het proefsleuvenonderzoek is door Team Archeologie van de gemeente Zutphen uitgevoerd en dit evaluatie- en selectierapport wordt opgesteld voor het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek. Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd conform het opgestelde Programma van Eisen en de geldende eisen uit de BRL4003 (proefsleuven) aangevuld met een de eisen uit de BRL4004 (opgraven).

Doel van het onderzoek

Het doel van het proefsleuvenonderzoek (IVO-P) is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde verwachting, die gebaseerd is op het bureauonderzoek en reeds uitgevoerde booronderzoek, waarbij (extra) informatie wordt verkregen over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied. Dit omvat de aan- of afwezigheid, de aard, het karakter, de omvang, de datering, de gaafheid, de conservering en de inhoudelijke kwaliteit van de archeologische waarden. Op basis hiervan dient zowel een waardestelling van de vindplaats als een verantwoord selectieadvies ten aanzien van de locatie te worden geformuleerd. Het proefsleuvenonderzoek is gericht op alle archeologische resten binnen de ontgravingsdiepte, er is geen preselectie gemaakt.

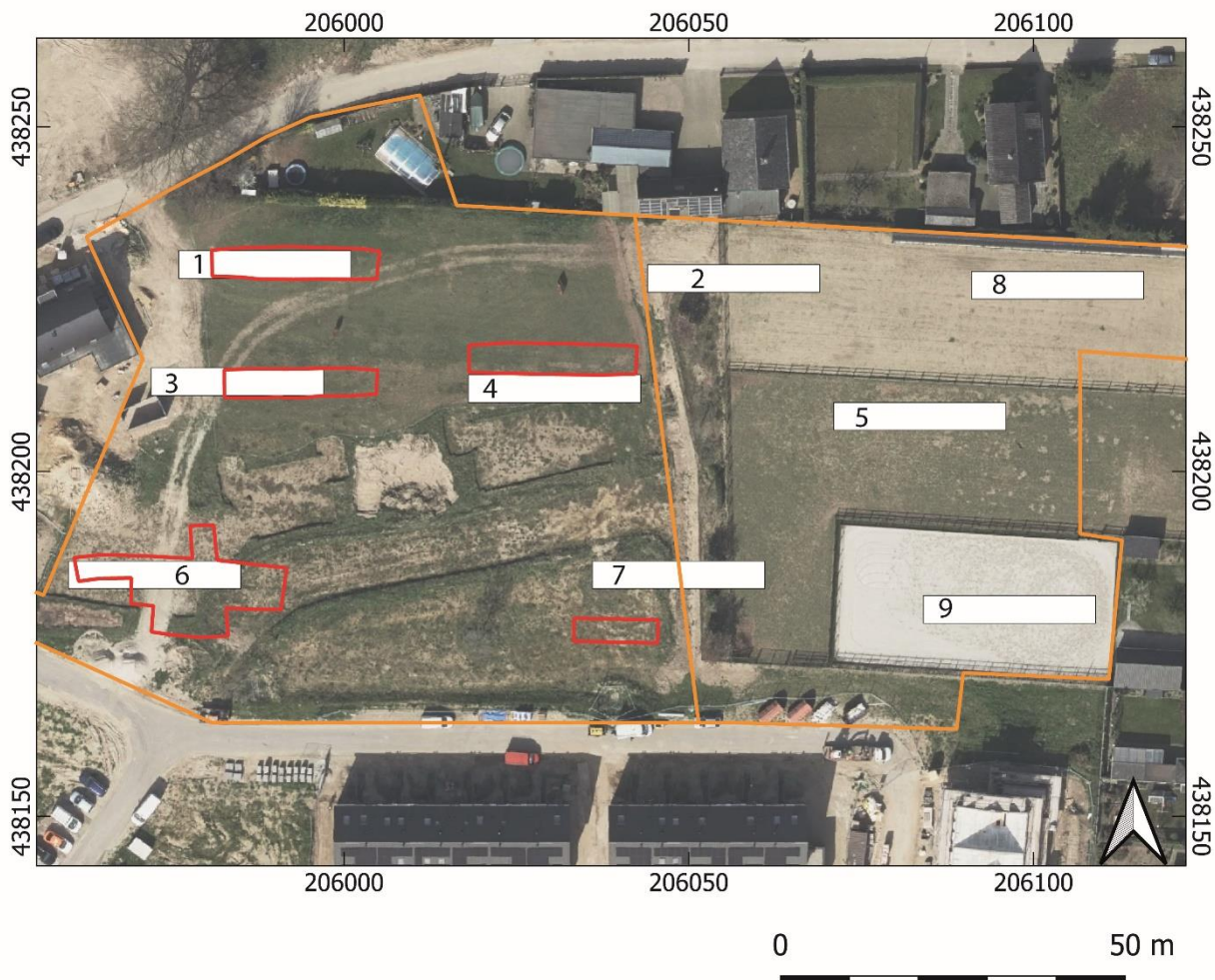
Het algemene doel van een opgraving is het documenteren van gegevens en het uitwerken en veiligstellen van materiaal van vindplaatsen conform het Programma van Eisen (PvE), om daarmee informatie te behouden die van belang is voor de kennisvorming over het verleden. Het specifieke doel van deze beperkte opgraving, uitgevoerd na overleg met het bevoegd gezag, is het volledig documenteren van alle in het onderzoeksgebied aanwezige sporen, structuren en/of vondstconcentraties om de informatie *ex situ* te kunnen bewaren. De informatie uit deze opgraving is na het veldwerk vervat in projectdocumentatie, vondsten en/of monsters. De opgraving is gericht op alle archeologische resten binnen de ontgravingsdiepte, er is geen preselectie gemaakt.

Werkwijze

Tijdens het onderzoek zijn 5 proefsleuven aangelegd waarbij de westelijke helft van het plangebied is onderzocht. Het gaat om de proefsleuven 1, 3, 4, 6 en 7 die in de navolgende tekst wisselend proefsleuven en werkputten genoemd worden. Werkput 7 lag voor de helft in de eerste fase van het onderzoek en voor de helft in de tweede fase van het onderzoek. Omdat de helft van de sleuf die nu onderzocht kon worden in een zone lag die deels ontgraven was voor een WADI is met het bevoegd gezag overlegd om deze sleuf kleiner te maken, zodat de WADI minimaal beschadigd zou worden en zodat de put in de tweede fase van het onderzoek iets groter gemaakt kon worden. De werkput is ook iets verlegd omdat op de geplande locatie een boom staat. Er is getoetst of er voor de aanleg van de wadi is gegraven is tot het archeologische niveau (dat was niet zo) en tevens is de bodemopbouw onderzocht.

Werkputten 1, 3 en 4 zijn iets verlegd omdat deze deels over bestaande hekken heen gingen en omdat werkput 3 op de schutting van een nieuw gebouw huis was geprojecteerd. Tijdens het opstellen van het PvE was dit huis nog niet gebouwd en het stond dan ook nog niet op de gebruikte luchtfoto's.

Werkput 6 is precies op de voorgestelde locatie gegraven. Binnen het proefsleuvenonderzoek was ruimte voor circa 150 vierkante meter vrij te besteden opgravingsruimte om de proefsleuven naar inzicht van de betrokken senior archeoloog uit te breiden. Dit is gedaan bij werkput 6 omdat hier een sporen- en vondstencluster is aangetroffen. In een poging om de vindplaats te begrenzen is naar het noorden toe circa 16 m² extra proefsleuf aangelegd, en naar het zuiden toen eerst met een strook van 4 meter breed van in totaal 76 m² en daarna nog een tweede strook van 45 m². Door deze tweede uitbreiding naar het zuiden was het mogelijk om een aansluiting te maken op een stuk ongeroerde, niet afgegraven grond, om zo toch een compleet stuk bodemopbouw te krijgen. Door de uitbreidingen is de vindplaats goed begrenst en is duidelijk geworden dat de aangetroffen zwerm aan vondsten in de oude akkerlaag zich beperkt tot een zone rond de aangetroffen sporen.

Afbeelding 2. Ligging het plangebied (oranje) opgesplitst in een westelijke deel (fase 1) en een oostelijk deel (fase 2). De rode contouren geven de aangelegde proefsleuven weer.

In overleg met het bevoegd gezag, mevr. Anneke Zuiderwijk van de gemeente Montferland, is vervolgens besloten om de aangetroffen sporen volledig te onderzoeken en te behandelen onder protocol opgraven. Waarmee alle aangetroffen sporen zijn gecoupeerd, gedocumenteerd en afgewerkt.

Onderzoeksvragen

Hieronder staan de onderzoeksvragen uit het programma van eisen voor dit onderzoek. In beginsel kunnen alle onderzoeksvragen, voor zover deze van toepassing zijn, beantwoord worden aan de hand van de onderzoeksresultaten van het veldwerk.

1) Hoe ziet de bodemopbouw in het onderzoeksgebied eruit?

2) Is in (alle delen van) het gebied sprake van een intact bodemprofiel? In welke delen van het onderzoeksgebied is sprake van een (recentelijk) verstoord bodemprofiel?

3) Is de bodemkundige situatie overeenkomstig de verwachting op basis van het vooronderzoek? Waarom wel/niet?

4) Wat was (waarschijnlijk) het niveau van het maaiveld in de onderscheiden archeologische perioden?

5) Welke post-depositionele processen hebben plaatsgevonden? In hoeverre is sprake van erosie en aantasting of verstoring van archeologische resten door dit soort processen?

6) Zijn in het onderzoeksgebied archeologische vondsten, lagen, sporen en/of structuren aanwezig? Zo ja:

a. Wat is de exacte aard, omvang en begrenzing, datering, gaafheid, conservering, het karakter en de inhoudelijke kwaliteit van de aangetroffen archeologische resten binnen het onderzoeksgebied?

b. Wat is de functionele interpretatie van de aangetroffen vondsten, lagen, sporen en structuren?

c. Zijn er vondsten, lagen, sporen of structuren aanwezig uit verschillende perioden? Zo ja, is een relatie te leggen tussen deze verschillende fasen (continuïteit)?

d. Is er sprake van (een) behoudenswaardige vindpl(a)ts(en)?

7) Is er sprake van concentraties aardewerk uit de periode Neolithicum-Romeinse Tijd, vondsten gelieerd aan grafheuvels en/of andere structuren uit de bronstijd en/of (vuur)stenen artefacten uit de prehistorie? Zo ja, beschrijf de horizontale en verticale spreiding van de vondsten en de mogelijke relatie met grondsporen.

8) Kunnen (clusters van) sporen worden toegewezen aan één of meerdere struct(u)ur(en)? Zo ja, om wat voor type struct(u)ur(en) gaat het en wat is de oriëntatie, (max.) afmeting, constructie (dak, wanden, vloer), datering, conservering en (functionele) indeling van deze struct(u)ur(en)?

9) Indien er geen sprake is van archeologische vondsten, lagen, sporen en/of structuren, welke verklaring is hiervoor dan te geven?

10) Hoe verhouden de resultaten van het IVO-P zich tot de resultaten van het eerdere onderzoek of andere bekende gegevens (o.a. onderzoeken in de directe omgeving van het onderzoeksgebied)? In welke mate wijkt de geconstateerde waarde af van de eerder toegekende waarde of van de gespecificeerde verwachting?

11) In welke mate zijn de gehanteerde strategieën en methoden effectief geweest? Indien het onderzoek niet volgens plan kon worden uitgevoerd, om welke reden en op welke wijze is van het PvE afgeweken?

12) Indien sprake is van (een) behoudenswaardige vindpla(a)ts(en): kan deze in situ behouden blijven door middel van planaanpassing? Zo ja, waar en hoe dienen de plannen hiervoor worden aangepast?

13) Indien behoud in situ niet tot de mogelijkheden behoort en/of onvoldoende bescherming biedt voor de aangetroffen behoudenswaardige vindpla(a)ts(en): in welk deel/welke delen van het onderzoeksgebied is vervolgonderzoek door middel van een vlakdekkende opgraving noodzakelijk?

14) Formuleer aanbevelingen voor toekomstig archeologisch onderzoek in de directe omgeving van het onderzoeksgebied in relatie tot de tijdens dit IVO-P aangetroffen archeologische resten.

Resultaten veldwerk

De bodemopbouw in het terrein kenmerkt zich door een relatief dikke bouwvoor die, zeker in werkput 1, recent geroerd en opgebracht is. Hieronder ligt een akkerlaag uit de middeleeuwen en nieuwe tijd. Deze is opgebouwd uit een plaggendeek en heeft het terrein licht opgehoogd. Deze akkerlaag dekt een oudere akkerlaag af. De aangetroffen archeologische sporen in het vlak tekenden zich af in en onder deze oudste akkerlaag. In de natuurlijke ondergrond is een leemlaag aanwezig die in enkele profielen is aangetroffen. Deze ligt in werkput 7 hoger dan in de andere werkputten en heeft een duidelijke vernatting te weeg gebracht. De grond is hier ter plekke compleet oranje geoxideerd. Dit proces is in het oostprofiel van werkput 6 reeds zichtbaar, maar is in de profielen van werkputten 1, 3 en 4 niet waargenomen.

Overzicht per werkput:

Werkput 1: geen sporen, alleen een zwaar verstoord vlak door diepe, grondroerende activiteiten.

Werkput 3: één archeologisch spoor. Aanvankelijk leek dit op een greppel, maar het bleek, na couperen, om een drenkkuil te gaan. Een kuil met water voor vee. Uit het spoor komt geen vondstmateriaal

Werkput 4: één archeologisch spoor in de vorm van een klein paalkuiltje met redelijk veel houtkoolspikkels. Bemonsterd, maar verder geen vondstmateriaal. Daarnaast ook één natuurlijk spoor, vermoedelijk een boomval.

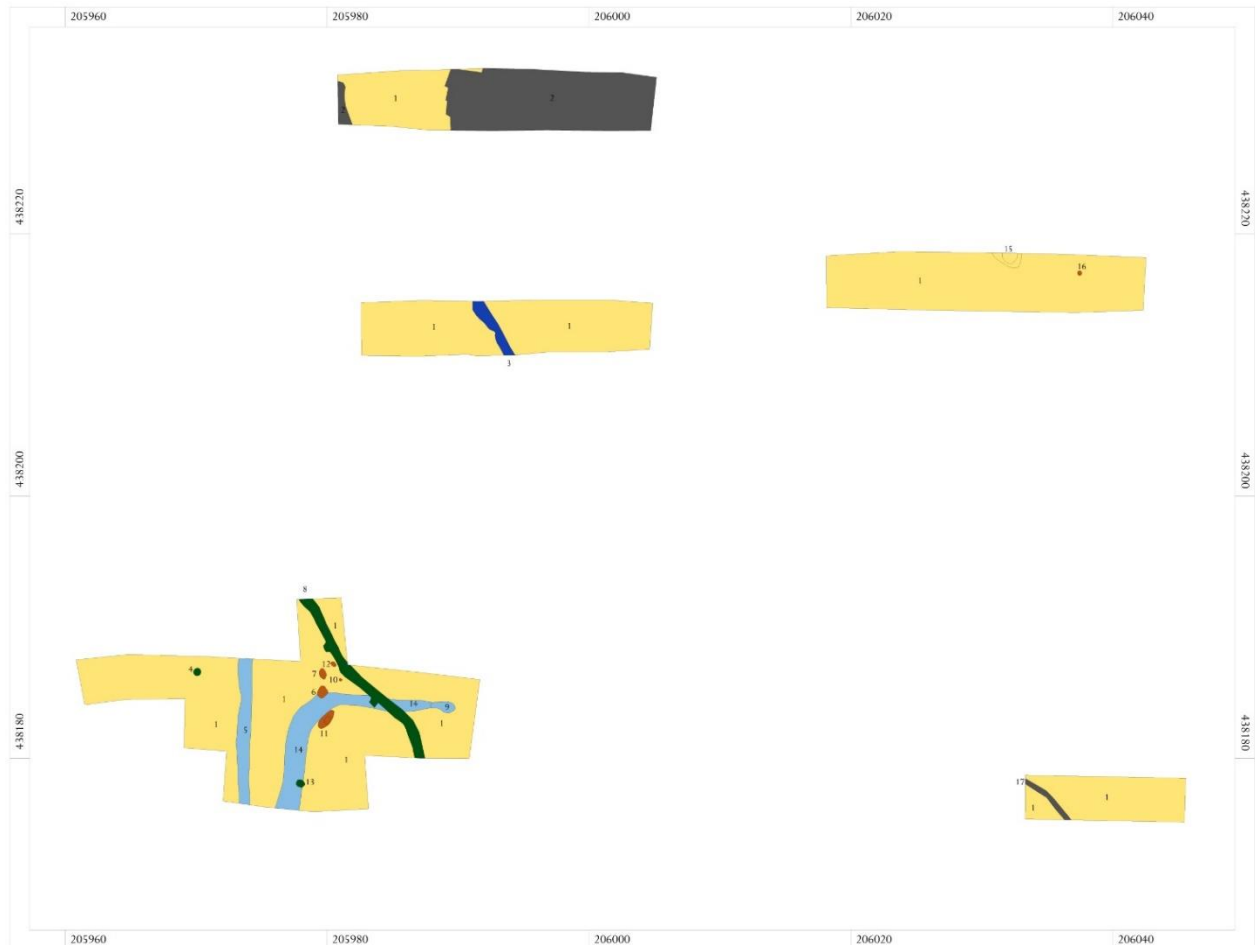
Werkput 6: twee greppels en vier kuilen, waarvan, op basis van het vondstmateriaal één greppel en twee kuilen duidelijk in de vroege ijzertijd geplaatst kunnen worden. De tweede greppel lijkt jonger, op basis van de scherpe V vorm en dateert vermoedelijk in de ijzertijd of Romeinse tijd. Daarnaast is er nog een loopgraaf uit 1944 aangetroffen met twee mangaten.

Werkput 7: geen archeologische sporen. De bodemopbouw is sterk afgetopt vanwege de aanleg van een wadi. Er was nog een klein restant van een oude akkerlaag over die op een zeer lemige ondergrond lag. Het terrein lijkt daardoor nat te zijn geweest.

Tijdens het veldwerk is het duidelijk geworden dat de spoordichtheid zeer laag was. Daarom is, in overleg met het bevoegd gezag, besloten om de aangetroffen vindplaats zo veel mogelijk te begrenzen waarbij de extra meters die tot de beschikking stonden volledig zijn ingezet rond werkput 6. Vervolgens

is overlegd om de aangetroffen sporen volledig te couperen, documenteren en af te werken zodat deze behouden blijven *ex situ*.

Afbeelding: de allesporenkaart met interpretaties van de sporen. Lichtgeel is de natuurlijke ondergrond. Donkergrijs zijn recente verstoreningen. Donkergroen zijn sporen uit de tweede wereldoorlog. Bruin, lichtblauw en donkerblauw zijn archeologisch relevante sporen die pas zijn waargenomen in, of onder, een laat prehistorische akkerlaag.

Vondsten

De vondsten zijn inmiddels gewassen en gesplitst in categorie, waarbij een tellijst per vondstnummer is opgesteld (zie bijlage)

Metaal:

Tijdens het veldwerk is veel gezocht met metaaldetectoren. Het metaal is in hoofdzaak afkomstig uit de toplaag, de bouwvoor. Het oudste, dateerbare, metaal betreft duiten uit de 17^e eeuw en het complex omvat ook moderne aluminium profiellijsten.

Aardewerk:

In totaal zijn tijdens de aanleg van het vlak, het couperen en het afwerken van de sporen 287 fragmenten aardewerk verzameld. Een snelle inventarisatie laat zien dat het een vondstenspectrum betreft daterend vanaf de vroege ijzertijd (met mogelijk fragmenten uit de late bronstijd), de Romeinse tijd, de Merovingische periode en de volle middeleeuwen doorlopend tot en met de 13^e eeuw. Duidelijk jonger vondstmateriaal is niet in grote hoeveelheden aangetroffen. De bulk van het vondstmateriaal dateert duidelijk in de vroege ijzertijd en is afkomstig uit de kuilen S11 (127 fragmenten) en S6 (78 fragmenten). Een eerste analyse van het materiaal laat zien dat het slechts deels past en duidelijk niet afkomstig is van één object of een klein groepje objecten, maar eerder afkomstig lijkt te zijn van een erf waarbij vondsten over langere tijd verzameld zijn en in één actie bijeengeveegd en gedumpt zijn. Er is gebruik gemaakt van verschillende manieren van mageren en tevens zijn er versieringen waargenomen. Hoewel het materiaal van verschillende objecten afkomstig is, en niet tot archeologisch complete objecten gepuzzeld kan worden, is de conservering goed. De fragmenten zijn groot en niet sterk verweerd.

Natuursteen:

Uit de bovenstaande sporen komt ook veel natuursteen in de vorm van kooksteen. Dit betreffen keien die in het vuur werden verhit en vervolgens in een pot met water werden gedaan om het water op te waren. Bij dit proces knapten de stenen uit elkaar in kleinere fragmenten die veel zijn teruggevonden. In totaal gaat het om 23 objecten waarbij het merendeel afkomstig is uit de sporen 6 en 11. Opmerkelijk is dat er helemaal géén fragmenten bewerkt vuursteen zijn aangetroffen tijdens het veldwerk.

Verbrand bot:

De laatste categorie die tijdens het veldwerk is verzameld is verbrand bot. Bij het couperen en later afwerken van de sporen 6 en 11 is een aantal helder witte fragmenten verbrand bot waargenomen die apart zijn verzameld om bestudeerd te worden. Het materiaal is zeer fragmentarisch, dus de verwachting is laag dat hier nuttige informatie uit gehaald kan worden.

Uit het bovenstaande blijkt dat er vondsten van natuursteen, aardewerk, verbrand bot en metaal zijn gedaan. Kwetsbare vondstgroepen, zoals vondsten van organisch materiaal (niet verband bot, hout, textiel, leer etc) ontbreken volledig. Voor de verzamelde vondstgroepen geldt dat de conservering goed is, alleen het verbrand bot is echt sterk gefragmenteerd. Voor de kwetsbare vondstgroepen geldt dat de conservering slecht is.

Monsters

Er zijn vijf grondmonsters genomen (zie vondstenlijst). Deze zijn inmiddels gezeefd over een 1 mm zeef. De grondmonsters zijn opgenomen in de tellijst/vondstenlijst. Deze bestaan uit:

V15 is een C14 monster uit Paalkuil S16

V16 is algemeen grondmonsters uit afvalkuil S11

V22 is een C14 monster uit paalkuil S10

V24 is een C14 monster uit kuil S12

V28 is een algemeen grondmonster uit kuil S6

De monsters zijn verzameld tijdens het afwerken van de sporen. De drie C14 monsters komen uit sporen waar geen andere vondsten uit komen en dienen ter datering van de sporen. De twee algemene grondmonsters zijn groter van volume (ca 3 liter) en komen uit sporen die op basis van het vondstmateriaal goed gedateerd zijn. Alle monsters zijn gezeefd over een 1 mm zeef, met als doel om artefacten, indicatoren (houtschool) en zaden uit de monsters te verzamelen. Na het zeven zijn er veel resten houtschool aangetroffen, maar geen verbrande zaden. Het houtschool zou gedateerd kunnen worden, maar daarbij is het niet duidelijk om wat voor hout het gaat en of het hout tegelijk met de kuil in de bodem terecht is gekomen. Met andere woorden, het kan gaan om oud (kern-) hout waarbij de datering van de C14 analyse ouder uit zou vallen dan de feitelijke datering van het spoor. Daarbij geldt voor spoor S16 dat het een solitair spoor is zonder verder context. De sporen 6, 10, 11 en 12 lagen in een duidelijk cluster gegroepeerd. Een C14 datering zou duidelijk kunnen maken of de sporen zonder aardewerk (S10 en 12) qua datering bij de andere twee sporen horen of dat deze uit een andere periode dateren.

Voor de sporen S6 en S11 moet opgemerkt worden dat de sporen zeer sterk gebioturbeerd zijn en spoor 11 bevatte op het moment van graven een grote mierenkolonie. Dit maakt de grondmonsters uit deze sporen minder tot niet geschikt voor een pollenanalyse met landschapsreconstructie. Er zal namelijk bijmenging van pollen uit latere perioden hebben plaatsgevonden. Tevens blijkt uit onderzoek van het aardewerk dat de kuilen geen gesloten context vormen, maar dat het veel losse fragmenten van veel verschillende objecten betreffen. Met andere woorden, het gaat vermoedelijk om erfafval, een verzameling van vondsten met dus vermoedelijk een open context.

Advies voor uitwerking en selectie

Een nadere analyse van het vondstmateriaal en een gedegen analyse van de coupes, vlaktekeningen, profielen en bodemopbouw zal het mogelijk maken om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Hierbij is het voorstel om af te zien van het uitvoeren van C14 dateringen omdat het, bij gebrek aan bijvoorbeeld verkoolde zaden, niet duidelijk zal zijn wat je precies dateert en of deze datering daadwerkelijk hoort bij het spoor of bijvoorbeeld veel ouder is. Daarnaast is de verwachting dat door het Hallstatt plateau in de C14 uitslag een hele brede bandbreedte zou opleveren met dus een heel ruime datering. Bovendien is de spoordichtheid zo laag dat een scherpe datering van de losse sporen geen aanvullende kenniswinst oplevert anders dan een datering van een los spoor.

Het voorstel is om het aangetroffen vondstmateriaal, en dan vooral het aardewerk, goed te onderzoeken waarbij gekeken zal worden naar wanddiktes, versieringen, magering en profielen van de objecten om te bepalen of het om open of gesloten vormen gaan. Vervolgens zullen de complexen binnen het project met elkaar vergeleken worden om te bepalen wat de datering van de sporen is en of het vondstmateriaal sterk overeenkomt. Vervolgens zal het vondstmateriaal (inclusief het materiaal dat is verzameld uit de akkerlagen bij de aanleg van het vlak) worden vergeleken met de objecten die zijn gerapporteerd uit de onderzoeken van het SOB en het ADC ten westen en zuiden van onderhavig plangebied. Hiermee is het mogelijk om te onderzoeken in hoeverre er sprake is van een overlap, en dus het doorlopen van de nederzetting naar het noorden, of dat het om een geheel nieuwe periode gaat.

Tot slot is het noodzakelijk om de lange lineaire sporen, de greppels, goed te koppelen aan de voorgaande onderzoeken. Waarbij het nodig is om te kijken naar zowel de vlakken als de coupes/profielen en natuurlijk naar de dateringen, om te kijken of er een aansluiting gemaakt kan worden.

In aanvulling op de uitwerking van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek is daarom het voorstel om:

- Uitwerking vondstmateriaal
- Vergelijking vondstmateriaal met de reeds uitgevoerde onderzoeken
- Uitwerken sporen en structuren
- Vergelijken en koppelen van de sporen en structuren aan de reeds uitgevoerde onderzoeken
- Beknopt synthetiseren van de onderzoeken en daarbij goed kijken hoe de nieuwe onderzoeksresultaten passen binnen de reeds uitgevoerde onderzoeken.

Deselectie

In beginsel worden alle objecten geselecteerd om te determineren en te rapporteren, waarbij alleen de zeer recente vondsten, gedaan tijdens de aanleg van de werkputten, buiten beschouwing gelaten zullen worden.

Vervolgens is het voorstel om de vondsten met een goede context te deponeren en daarnaast de vondsten met een eenvoudige conservering (het aardewerk en natuursteen) en hoge inhoudelijke waarde, die zijn verzameld tijdens het aanleggen van het vlak, ook te deponeren. Het voorstel is om de metaalvondsten, na rapportage, te deselecteren. Dit betreffen vondsten uit de nieuwe tijd, doorlopend tot de 21ste eeuw en zonder een duidelijke relatie met de aangetroffen vindplaats. De objecten zullen worden gedetermineerd en gerapporteerd waardoor de inhoudelijke kennis niet verloren gaat. Onze inschatting is dat de kosten voor het conserveren en het fysiek behouden van de objecten niet opwegen tegen de mogelijke kenniswinst van het behouden van deze objecten.

Begroting uitwerking

Tijdens het veldwerk is het duidelijk geworden dat de spoordichtheid zeer laag was. Daarom is, in overleg met het bevoegd gezag, besloten om de aangetroffen vindplaats zo veel mogelijk te begrenzen waarbij de extra meters die tot de beschikking stonden volledig zijn ingezet rond werkput 6. Vervolgens is overlegd om de aangetroffen sporen volledig te couperen, documenteren en af te werken zodat deze behouden blijven *ex situ*. Dit heeft tot resultaat dat de archeologische resten niet verloren zijn gegaan, maar tevens dat de uitwerking hiervan behoorlijk omvangrijker en complexer is dan bij de aanvang van

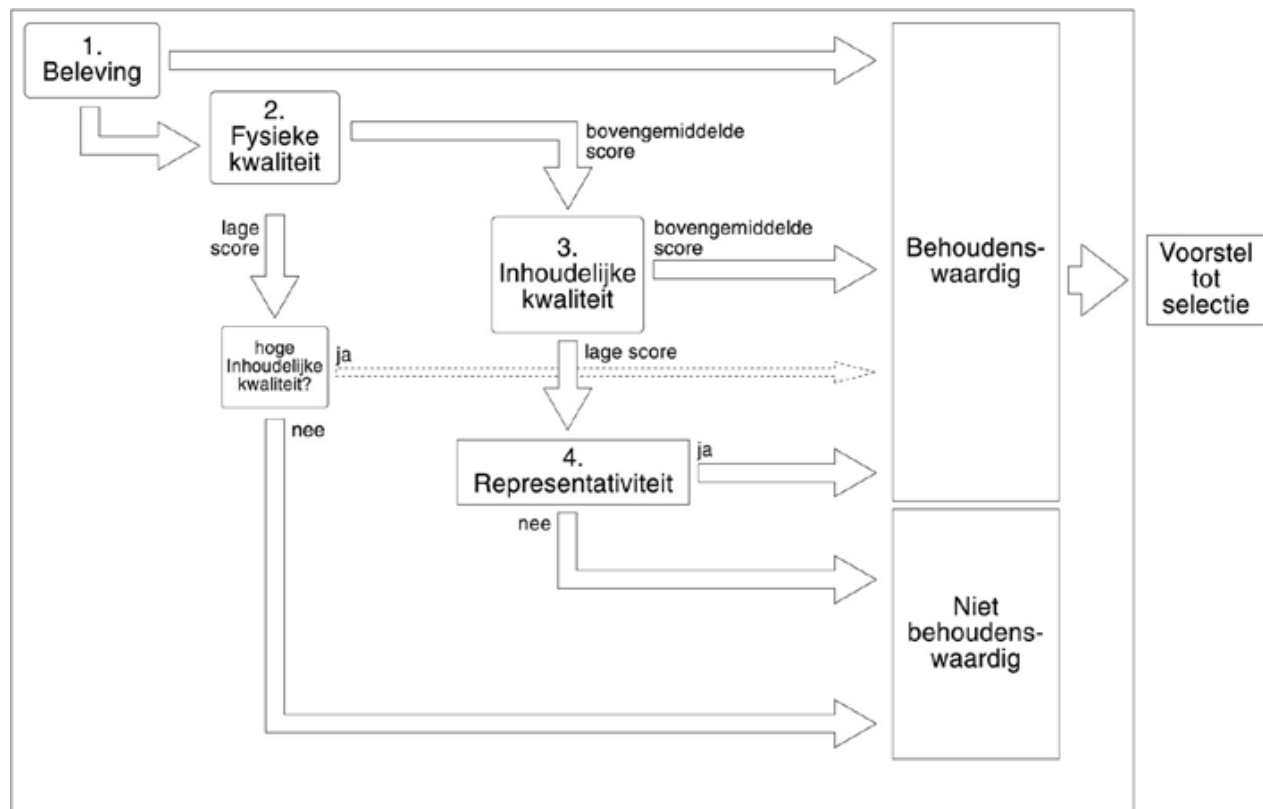
het proefsleuvenproject was begroot. Hierboven is reeds beschreven welk aanvullend onderzoek uitgevoerd moet worden om de onderzoeksresultaten goed te kunnen publiceren. Dit richt zich in hoofdzaak op het uitwerken en onderzoeken van de aardewerk complexen en het koppelen van de aardewerkcomplexen en de sporen aan de voorgaande onderzoeken. Dit betekent dat er meer tijd nodig is om het rapport op te stellen en om het vondstmateriaal te determineren en rapporteren. Hiervoor is een herbegroting voor gemaakt met een aanvulling op de offerte (zie bijlage).

Waardering van de vindplaats

Op basis van de voorlopige onderzoeksresultaten van proefsleuvenonderzoek is een waardestelling van de vindplaats vervaardigd conform specificatie 'VS06 Waarderen' behorende tot protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek (landbodems) van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1) en bijbehorende 'bijlage IV Waarderen van vindplaatsen'.

Er is bekeken welke waardestellende elementen op de vindplaats aanwezig zijn en wat de kwaliteit daarvan is. Dit is vervolgens afgezet tegen wat al bekend is over vergelijkbare sites in de regio en in de betreffende periode. Het proces van waarderen heeft plaatsgevonden in drie stappen die schematisch in de onderstaande afbeelding zijn weergegeven:

1. Waardering op basis van belevingsaspecten
2. Waardering op basis van fysieke criteria
3. Waardering op basis van inhoudelijke criteria

Om tot een afweging te komen, is aan ieder criterium (met uitzondering van representativiteit) een intervallschaal gehanteerd waarbij meetwaarden (scores 1, 2, of 3) zijn toegekend aan de scores 'laag', 'midden' en 'hoog'.

Waarden	Criteria	Score
Beleving	Schoonheid	1
	Herinneringswaarde	1
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	3
	Conservering	1
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	1
	Informatiewaarde	3
	Ensemblewaarde	3
	Representativiteit	n.v.t.
Totaal		12

Ten eerste is nagegaan of de vindplaats vanwege zijn belevingswaarde als behoudenswaardig kan worden getypeerd. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen schoonheid en herinneringswaarde. Aan het oppervlak is van de vindplaats niks meer te zien. Ten aanzien van schoonheid heeft de vindplaats dan ook een lage score. Qua herinneringswaarde scoort de vindplaats eveneens laag. De vindplaats dateert in de ijzertijd en heeft geen directe relatie meer met latere historische ontwikkelingen.

De vindplaats is vervolgens op zijn fysieke kwaliteit beoordeeld. De beoordeling van fysieke kwaliteit is gerelateerd aan de archeoregio waarin de vindplaats zich bevindt, in dit geval archeoregio 3 (Overijssels Gelders zandgebied). Een vindplaats wordt op basis van fysieke kwaliteit als in principe behoudenswaardig worden aangemerkt, indien de criteria gaafheid en conservering samen bovengemiddeld (vijf of zes punten) scoren. Voor de gaafheid krijgt de vindplaats een hoge beoordeling. De sporen zijn goed behouden in de bodem en niet verstoord. Dit heeft te maken met de afdekking van de vindplaats door een middeleeuws plaggendek waar de sporen goed onder behouden zijn gebleven. Voor de conservering krijgt de vindplaats een lage waardering. De anorganische vondsten zijn goed behouden gebleven, maar alle, niet verbrande, organische resten zijn compleet vergaan. Bovendien zijn de humeuze sporen allebei sterk gebioturbeerd.

Bij de inhoudelijke kwaliteit scoort de vindplaats ten aanzien van zeldzaamheid laag. In de directe omgeving van de vindplaats zijn zeer veel vindplaatsen uit dezelfde periode opgegraven. Feitelijk maakt de vindplaats onderdeel uit van een grotere nederzetting waardoor de informatiewaarde en de ensemble waarde hoog scoren. De score voor representativiteit van de vindplaats is in dit geval niet van toepassing.

Op basis van het bovenstaande scores krijgt de vindplaats net een behoudenswaardige beoordeling, waarbij één zeer belangrijke kanttekening geplaatst moet worden. De vindplaats is zeer beperkt in omvang. Door de proefsleuf uit te breiden is het duidelijk geworden dat de greppels richting het noorden en zuiden doorlopen, maar dat de vondstconcentraties beperkt blijven tot een zone rond de sporen 6 en 11. Dit is een duidelijke indicatie dat de aangetroffen vindplaats niet midden in een nederzetting ligt. Uit de voorgaande onderzoeken is ook gebleken dat het onderhavig plangebied op de rand van de nederzetting moet liggen, iets wat ook blijkt uit het feit dat er buiten werkput 6 (in totaal 350 m² vlak) maar twee sporen en amper vondsten zijn aangetroffen. Op basis van deze zeer beperkte omvang en op basis van de hoge inhoudelijke kwaliteit is, in overleg met het bevoegd gezag, besloten om de aangetroffen vindplaats direct volledig op te graven en tegelijk met het proefsleuvenonderzoek te rapporteren. De vindplaats is dus behouden, maar dan *ex situ*.

Selectieadvies

Met het volledig opgraven van de vindplaats en het volledig rapporten van de aangetroffen sporen, structuren en vondsten, is de vindplaats voldoende onderzocht. Het selectieadvies is dan ook om het onderzochte (westelijke) deel van het plangebied Kerkwijk Fase VIII in Didam vrij te geven voor de geplande ingrepen. Er is geen aanvullend archeologisch onderzoek nodig in dit deel van het plangebied.

Dit is slechts een selectieadvies. Het daadwerkelijke selectiebesluit moet worden genomen door het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente Montferland. Dit advies heeft geen betrekking op het oostelijke deel van het plangebied, hier heeft nog geen onderzoek plaatsgevonden en op een nader te bepalen datum zullen daar nog de proefsleuven 2, 5, 8, 9 en een deel van 7 moeten worden aangelegd.

Het onderzoek betreft een steekproef waarbij doormiddel van proefsleuven circa 10 procent van het terrein is onderzocht. Dit betekent dat het niet is uitgesloten dat in de niet onderzochte delen van het terrein nog archeologische resten aanwezig kunnen zijn. Indien deze worden aangetroffen tijdens grondroerende werkzaamheden dienen deze gemeld te worden bij het bevoegd gezag.

Bijlagen:

Bijlage 1 ASK met Hoogtes

Bijlage 2 ASK met Profielen

Bijlage 3 Sporenlijst

Bijlage 4 Tellijst

Bijlage 5 Offerte_Didam_KerkwijkFase8_Fase1_aanvullende begroting doorstart opgraven

Bijlage 1

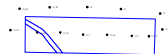
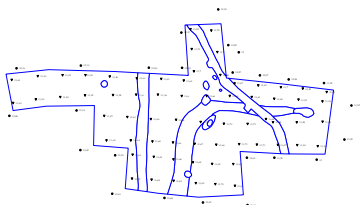
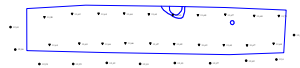
205960

205980

206000

206020

206040

205960

205980

206000

206020

206040

438220

438200

438180

438220

438200

438180

Bijlage 2

205960

205980

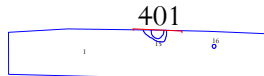
206000

206020

206040

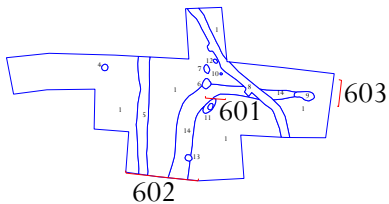
101

401

301

601

603

602

205960

205980

206000

206020

206040

438220

438220

438200

438200

438180

438180

Spoor	Werkput	Vlak	Interpretatie	Vulling	Textuur	Mediaan	Kleur	Gevlekt	Ijzer/Mangaan	Houtskool	Baksteen	Opmerkingen
1	1	1	natuurlijke laag	0	zand matig siltig	MF	grijs	oranje	enkele Fe-vlekken	0	0	-
1	1	1	natuurlijke laag	1	zand matig siltig	MF	grijs	-	veel Fe-vlekken	0	0	in put 4
1	1	1	natuurlijke laag	2	zand matig siltig	MF	oranje	-	geen bijmengsels	0	0	in put 4
2	1	1	verstoring recent	0	zand matig siltig	ZF	donkergrijs	-	geen bijmengsels	0	1	-
3	3	1	greppel	0	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	-	enkele Fe-vlekken	0	0	-
4	6	1	kuil	0	zand matig siltig	ZF	donkerbruingrijs	-	enkele Fe-vlekken	0	0	schuttersput
5	6	1	greppel	0	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	oranje	enkele Fe-vlekken	0	0	-
6	6	1	kuil	0	zand matig siltig	MF	donkergrijs	oranje	enkele Fe-vlekken	0	0	-
7	6	1	kuil	0	zand matig siltig	MF	donkergrijs	-	enkele Fe-vlekken	0	0	-
8	6	1	kuil	0	zand matig siltig	MF	donkergrijs	geel	enkele Fe-vlekken	0	1	loopgraaf
9	6	1	kuil	0	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	-	enkele Fe-vlekken	1	0	-
10	6	1	paalkuil: grondspoor voormalige paal.	0	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	-	enkele Fe-vlekken	3	0	-
11	6	1	kuil	0	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	-	enkele Fe-vlekken	0	0	-
11	6	1	kuil	1	zand matig siltig	MF	bruingrijs	-	enkele Fe-vlekken	0	0	-
12	6	1	paalkuil: grondspoor voormalige paal.	0	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	-	enkele Fe-vlekken	3	0	-
13	6	1	kuil	0	zand matig siltig	MF	donkergrijs	kleur niet te bepalen (veld)	enkele Fe-vlekken	0	1	schuttersput
14	6	1	greppel	0	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	XXBR	enkele Fe-vlekken	0	0	-
15	4	1	kuil	0	zand matig siltig	MF	geel	-	enkele Fe-vlekken	0	0	-
15	4	1	kuil	1	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	-	enkele Fe-vlekken	0	0	-
16	4	1	paalkuil: grondspoor voormalige paal.	0	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	-	enkele Fe-vlekken	0	0	-
17	7	1	verstoring recent	0	niet benoemd	MF	lichtgrijs	donkergrijs	enkele Fe-vlekken	0	0	-
18	1	1	natuurlijke laag	0	zand matig siltig	MF	bruin	geel	geen bijmengsels	0	2	in profiel
18	1	1	natuurlijke laag	1	zand matig siltig	MF	oranje	-	geen bijmengsels	0	0	in profiel
19	1	1	natuurlijke laag	0	zand matig siltig	MF	grijsbruin	geel	enkele Fe-vlekken	0	2	in profiel
20	1	1	natuurlijke laag	0	zand matig siltig	MF	lichtbruin	geel	geen bijmengsels	0	0	in profiel
21	1	1	natuurlijke laag	0	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	-	enkele Fe-vlekken	0	0	in profiel
22	1	1	verstoring recent	0	zand matig siltig	MF	kleur niet te bepalen (veld)	-	geen bijmengsels	0	0	in profiel
23	1	1	verstoring recent	0	zand matig siltig	MF	geel	donker	geen bijmengsels	0	0	in profiel
24	1	1	verstoring recent	0	zand matig siltig	MF	grijs	donker	geen bijmengsels	0	0	in profiel
25	4	1	natuurlijke laag	0	zand matig siltig	MF	lichtbruin	-	geen bijmengsels	0	0	in profiel
26	4	1	ploegspoor	0	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	-	geen bijmengsels	0	0	in profiel
27	6	1	natuurlijke laag	0	zand matig siltig	MF	lichtgrijs	-	geen bijmengsels	0	0	in profiel

Bijlage 4

Projectcode: DMW2022

Projectnaam: Didam

Jaar: 2022

Doosnr:

Vondstnummer	Put	Spoornummer	Materiaal	Artefactype	Aantal	Context	Opmerkingen
1	1	0	MXX	Divers	14	stort	modern
2	3	0	KER	AWG	2	stort	
2	3	0	MXX	XXX	6	stort	
3	6	0	KER	AWG	1	stort	
3	6	0	MXX	XXX	2	stort	
4	1, 3 en 6	0	MXX	XXX	48	stort	
4	1, 3 en 6	0	KER	AWG	2	stort	
5	6	6	SXX	NS	1	aanleg vlak	S11
5	6	6	KER	AWH	2	aanleg vlak	uit vlak S11
5	6	6	KER	AWH	13	aanleg vlak	uit spoor S11
6	6	9	KER	AWH	3	aanleg vlak	
7	6	1	KER	AWH	5	aanleg vlak	tussen S6 en S8
7	6	1	SXX	NS	1	aanleg vlak	tussen S6 en S8
8	6	5	KER	AWH	1	aanleg vlak	
9	6	5	KER	AWH	5	aanleg vlak	
10	6	7	KER	AWH	5	aanleg vlak	
10	6	7	SXX	NS	1	aanleg vlak	slijpsteentje?
11	6	11	KER	AWH	7	aanleg vlak	
11	6	11	SXX	NS	3	aanleg vlak	
12	6	8	KER	AWH	10	aanleg vlak	
12	6	8	SXX	NS	1	aanleg vlak	
13	6	7	KER	AWH	5	aanleg vlak	

14	6	1	KER	AWH	9	aanleg vlak	tussen greppel S5 en schuttersputje S13
14	6	1	SXX	NS	1	aanleg vlak	tussen greppel S5 en schuttersputje S13
15	4	16	GROMO		1	afwerken coupe	
16	6	11	GROMO		1	afwerken coupe	
17	6	11	KER	AWH	35	uit coupe	
17	6	11	SXX	NS	1	uit coupe	
17	6	11	AXB	XXX	zakje	uit coupe	gecalcineerd bot
17	6	11	KER	AWH	34	uit coupe	afwerken coupe
17	6	11	SXX	NS	5	uit coupe	afwerken coupe
17	6	11	AXB	XXX	zakje	uit coupe	gecalcineerd bot
17	6	11	KER	AWH	51	uit coupe	inclusief mini fragmenten
17	6	11	SXX	NS	2	uit coupe	
17	6	11	AXB	XXX	zakje	uit coupe	gecalcineerd bot
18	4	1	KER	AWH/AV	7	aanleg vlak	
19	4	1	KER	AWH/AV	12	aanleg vlak	
19	4	1	SXX	NS	1	aanleg vlak	
20	7	1	KER	AWH	2	aanleg vlak	
21	4	1	KER	AWG	1	aanleg vlak	
21	4	1	SXX	NS	1	aanleg vlak	
22	6	10	GROMO		1	afwerken coupe	
23	3	3	KER	AWH	1	profiel	
24	6	12	GROMO		1	afwerken coupe	
25	6	6	KER	AWH	63	uit coupe	
25	6	6	SXX	NS	5	uit coupe	
26	6	14	KER	AWH	7	-	
27	6	14	KER	AWH	1	uit coupe	
28	6	6	GROMO		1	afwerken coupe	
29	6	14	KER	AWH	1	afwerken coupe	
30	6	5	KER	AWH	2	afwerken coupe	